

PSIHOLOGIA SOCIALĂ

REPREZENTAREA SOCIALĂ A FAMILIEI CONTEMPORANE DIN PERSPECTIVA DIFERENȚELOR ÎN CEEA CE PRIVEȘTE NIVELUL EDUCAȚIEI (studiu realizat în contextul social și cultural din Republica Moldova)

THE SOCIAL REPRESENTATION OF THE CONTEMPORARY FAMILY FROM THE PERSPECTIVE OF DIFFERENCES IN THE LEVEL OF EDUCATION (study conducted in the social and cultural context of the Republic of Moldova)

Daniela CAZACU

lector universitar, Universitatea de Stat "Alecru Russo" din Bălți.

Cuvinte-cheie: reprezentare socială, familie, nucleu central, elemente periferice, structură, studii.

Rezumat:

Familia (încă mai) reprezintă una dintre valorile fundamentale care poate contribui la stabilitatea unei societăți. Specialiștii din domeniul psihosociologiei familiei și cuplului sugerează că, în societatea contemporană, reprezentările conceptelor referitoare la relația romantică și cea premaritală, căsătorie, familie sau viața de cuplu sunt foarte diverse și, adesea, eronate. Variabila principală de care s-a ținut cont în această cercetare a fost nivelul educației, pornindu-se de la premisa că, în Republica Moldova, această variabilă diferențiază universul reprezentării sociale al familiei.

Keywords: social representation, family, central nucleus, peripheral elements, structure, studies.

Summary:

The family (still) is one of the fundamental values that can contribute to the stability of society. Family psychology and couple psycho-socialists suggest that in the contemporary society the representations of concepts relating to romantic and premarital relationships, marriage, family, or couple life are very diverse and often erroneous. The main variable that is taken into account in this research is the level of education, starting from the premise that in the Republic of Moldova this variable differentiates the universe of the family social representation.

Introducere. În Republica Moldova, trecerea la economia de piață a fost și continuă să rămână un proces complex, tensionat și tensionant, populația fiind expusă la fluctuații, puternice și imprevizibile în același timp, sub mai

multe aspecte: de la cele socioeconomice, care au avut repercusiuni asupra modului de viață, până la cele psiho- morale, care au restructurat convingerile despre viață [10]. Fiind o structură socială, familia se dezvoltă odată cu societatea și se modifică în raport cu ea [14], iar fenomenele sociale își lasă continuu amprenta asupra familiei.

Având în vizor familia ca valoare primară a societății, tendințele sale de dezvoltare și statutul său actual, ne-am propus să cercetăm familia contemporană prin prisma reprezentărilor sociale. J.-C. Abric, având în vedere caracterul funcțional al reprezentărilor sociale, o definește drept o „viziune funcționalistă asupra lumii”; permițând individului sau grupului să dea un sens conduitelor, să înțeleagă realitatea prin propriul sistem de referințe, deci să se adapteze, să-și definească locul” [apud 9].

În concepția lui Serge Moscovici, „reprezentările sociale reflectă un sistem de valori, de noțiuni și de practici relativ la obiecte, aspecte sau dimensiuni ale mediului social, care permit nu numai stabilirea cadrului de viață al indivizilor și grupului, dar constituie, în mod egal, un instrument de orientare a percepției situației și de elaborare a răspunsurilor” [11, 7].

N. Fischer interpretează reprezentarea socială ca pe un proces de elaborare perceptivă și mentală a realității, ce transformă obiectele sociale (persoane, contexte, situații) în categorii simbolice (valori, credințe, ideologii) și le conferă un statut cognitiv, permițând înțelegerea aspectelor vieții obișnuite printr-o racordare a propriei noastre conduite la interiorul interacțiunilor sociale” [4, 9].

În acest context, **scopul cercetării** rezidă în identificarea reprezentării sociale a

familiei la populația din Republica Moldova, din perspectiva diferențelor existente la nivelul de studii.

Ipoteza cercetării. Presupunem că există diferențe semnificative în conținutul reprezentării sociale a familiei pentru populația din Republica Moldova din perspectiva diferențelor în ceea ce privește nivelul educației.

În studiu au fost implicate 663 de persoane selectate aleatoriu, cu vârsta cuprinsă între 17 și 50 de ani: 145 de persoane cu studii medii; 226 de persoane cu studii medii speciale; 243 de persoane cu studii superioare incomplete; 49 de persoane cu studii superioare complete.

Metodologia cercetării științifice s-a constituit dintr-un ansamblu de metode clasice de investigare a reprezentării sociale precum:

- metoda asociației libere [2, 8];
- metoda trierilor ierarhice succesive [13];
- tehnica prototipic-categorială [apud 1] ;
- inducția prin scenariu ambiguu [5, 6].

În continuare, prezentăm elementele constitutive ale *reprezentării sociale a familiei pentru eșantionul cu studii medii*.

Aplicând metoda asociației libere pe un eșantion de 145 de persoane cu studii medii, s-au obținut 725 de termeni asociativi pentru cuvântul inductor familia, dintre care 43 de termeni asociativi unici. În urma excluderii sinonimelor și a luării în calcul a asociațiilor cu o frecvență mai mare de 1%, a fost dedus un corpus de 18 termeni asociați cuvântului inductor familia. Apoi, a fost creat tabelul prototipic categorial pentru respondenții cu studii medii.

În baza calculului prototipic-categorial, se poate constata că termenii cu cea mai mare frecvență sunt: bani – 10,62%,

copii – 10,21, deprindere – 7,72%, griji – 7,59%, iar cei cu frecvență minimă sunt: concubinaj – 2,07%, infidelitate – 1,79%, violență – 1,79%, ceartă – 1,79%.

Calculând importanța termenilor evocați și rangul importanței acestora, se observă că termenii asociativi copii (FA = 74), bani (FA = 77) își inversează pozițiile în rang, termenul copii plasându-se pe primul loc ca importanță. Termenul asociativ deprindere (FA = 56) scade ca importanță cu 3 nivele, ocupând poziția 6, iar termenul asociativ griji (FA = 55) își păstrează poziția 4 pentru ambele ranguri.

Termenii asociativi ce descriu situația pentru structura periferică a reprezentării despre familie își păstrează poziția și în rangul importanței. Astfel, termenii concubinaj (FA = 15), infidelitate (FA = 13), violență (FA = 13) și ceartă (FA = 13) ocupă ultimele poziții (16, 17, 18, 18) în rangul importanței.

Prin aplicarea *tehnicii prototipic-categoriale*, propuse de Vergès, [apud 1, pag.111], am constatat că termenii asociativi bani și copii sunt, cu mare probabilitate, centrali, iar termenii asociativi libertate și violență sunt, cu mare probabilitate, periferici. Termenii îndepărtare, casă, interese, sex, conflict, greutate și ș.a. au, după cum arată Vergès [apud 1, pag.113], un

statut neclar, iar pentru clarificarea acestuia sunt necesare metode suplimentare.

Aplicând metoda trierii ierarhice succesive pe un eșantion de 145 de persoane cu studii medii, s-a obținut un corpus de 290 de cuvinte caracteristice obiectului cercetării, adică familiei, și 290 de cuvinte care nu corespund obiectului cercetării. După verificarea datelor și excluderea sinonimelor, s-au obținut 25 de cuvinte unice caracteristice unei familii și 25 de cuvinte unice necaracteristice. La următoarea etapă a fost calculată frecvența fiecărui cuvânt și a fost creat tabelul sinoptic în care au fost incluse doar cuvintele care au acumulat ca apariție 1% și mai mult.

Examinând rezultatele obținute în urma aplicării metodei trierii ierarhice succesive, au fost identificate o serie de cuvinte asociative identice sau sinonime ale acestora cu o frecvență mare la aplicarea primei metode, asociația liberă. Este vorba despre asociațiile identificate ca teme centrale: copii (FA = 42), bani (FA = 35), deprindere (FA = 20) și griji (FA = 25). În calitate de teme periferice, au fost identificate asociațiile: violență (FA = 18) și infidelitate (FA = 5). Tabelul 1., reflectă datele privind reprezentarea socială a familiei la eșantionul cu studii medii.

Tabelul 1.

Reprezentarea socială a familiei pentru eșantionul cu studii medii

<i>ELEMENTE</i>			
<i>CENTRALE</i>		<i>PERIFERICE</i>	
<i>prioritare</i>	<i>auxiliare</i>	<i>supraactivate</i>	<i>normale</i>
bani	deprindere	violență	concubinaj
copii	griji	ceartă	infidelitate

Se observă că elementele prioritare, nucleul central, sunt alcătuite din terme-

nii asociativi bani și copii, iar elementele auxiliare sunt reprezentate de termenii

deprindere și griji; elementele periferice supraactivate sunt violență și ceartă, iar elementele periferice normale – concubinaj și infidelitate.

Examinând rezultatele obținute prin tehnica inducției și scenariu ambiguu, se poate constata că cei mai mulți respondenți cu studii medii au considerat situația descrisă în Textul A drept una „în măsură foarte mare” potrivită descrierii unei familii (FA = 51), aceștia reprezentând 35,2% din totalul respondenților.

Analizând rezultatele obținute pentru Textul B, se constată că cei mai mulți respondenți cu studii medii au considerat situația descrisă, de asemenea, ca fiind „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA = 90), aceștia reprezentând 52,1% din totalul respondenților.

Situația descrisă în Textul C a fost calificată de cei mai mulți respondenți cu studii medii drept una „în măsură mică” potrivită descrierii unei familii (FA = 65), aceștia reprezentând 44,8% din totalul respondenților. Elementele constitutive ale reprezentării sociale a familiei pentru eșantionul cu studii medii speciale.

Aplicând metoda asociației libere pe un eșantion de 226 de persoane cu studii medii speciale, s-au obținut 1130 de termeni asociativi pentru cuvântul inductor familia, dintre care 49 de termeni asociativi unici. În urma excluderii sinonimelor și a luării în calcul a asociațiilor cu o frecvență mai mare de 1%, a fost dedus un corpus de 18 termeni asociați cuvântului inductor familia. Apoi, a fost creat tabelul prototipic categorial pentru respondenții cu studii medii speciale.

În baza calculului prototipic-categorial, se poate constata că termenii cu cea mai mare frecvență sunt: probleme – 12,30%,

copii – 10,97%, muncă – 10,44%, bani – 8,32%, iar cei cu frecvență minimă sunt: interese – 1,50%, concubinaj – 1,50%, despărțire – 1,50%, înțelegere – 1,42%.

Calculând importanța termenilor evocați și rangul importanței acestora, se observă că termenul asociativ probleme (FA = 139) scade ca importanță, ocupând poziția 4. Termenul asociativ copii (FA = 124), cu rangul apariției 2, crește ca importanță, ocupând poziția 1. Termenul asociativ muncă (FA = 118) își păstrează poziția 3 pentru ambele ranguri, iar termenul asociativ bani (FA = 94) scade ca importanță, ocupând poziția 5.

Termenii asociativi ce descriu situația pentru structura periferică a reprezentării familiei își schimbă și ei poziția în rangul importanței. Astfel, termenul asociativ concubinaj (FA = 17) scade ca importanță, ocupând poziția 17. La fel, pierde din importanță și termenul asociativ interese (FA = 17), care ocupă poziția 15. Termenul asociativ despărțire (FA = 17) scade ca importanță, poziționându-se pe locul 18. Termenul asociativ înțelegere (FA = 16) crește ca importanță, ocupând poziția 14.

Prin aplicarea *tehnicii prototipic-categoriale, propuse de Vergès P.*, [12, p.111], a fost creat tabelul *frecvenței și al rangului apariției termenilor asociativi*.

Astfel, termenii asociativi probleme și copii sunt, cu mare probabilitate, centrali, iar termenii asociativi despărțire și înțelegere sunt, cu mare probabilitate, periferici. Termenii casă, conflict, sex, griji, ceartă, bucurie ș.a. au, după cum arată Vergès P [apud 1, pag.113], un statut neclar, iar pentru clarificarea acestora sunt necesare metode suplimentare.

Aplicând metoda trierii ierarhice succesive pe un eșantion de 226 de persoane

cu studii medii speciale, s-a obținut un corpus de 452 de cuvinte caracteristice obiectului cercetării, adică familiei, și 452 de cuvinte care nu corespund obiectului cercetării. După verificarea datelor și excluderea sinonimelor, s-au obținut 25 de cuvinte unice caracteristice unei familii și 25 de cuvinte unice necaracteristice. La următoarea etapă a fost calculată frecvența fiecărui cuvânt și a fost creat tabelul sinoptic în care au fost incluse doar cuvintele care au acumulat ca apariție 1% și mai mult.

Examinând rezultatele obținute în

urma aplicării metodei trierii ierarhice succesive, a fost identificată o serie de cuvinte asociative identice sau sinonime ale acestora cu o frecvență mare la aplicarea primei metode, asociația liberă. Este vorba despre asociațiile identificate ca teme centrale: probleme (FA =34), bani (FA =34), copii (FA =47). În calitate de teme periferice, au fost identificate asociațiile: interese (FA = 16), singurătate (FA =36) și armonie (FA =38). Tabelul 2., reflectă datele privind reprezentarea socială a familiei la eșantionul cu studii medii speciale din Republica Moldova:

Tabelul 2.

Reprezentarea socială a familiei pentru eșantionul cu studii medii speciale

<i>ELEMENTE</i>			
<i>CENTRALE</i>		<i>PERIFERICE:</i>	
<i>prioritare</i>	<i>auxiliare</i>	<i>supraactivate</i>	<i>normale</i>
probleme	muncă	despărțire	interese
copii	bani	înțelegere	concubinaj

Se observă că elementele prioritare, nucleul central, sunt alcătuite din termenii asociativi probleme și copii, iar elementele auxiliare sunt reprezentate de termenii muncă și bani; elementele periferice supraactivate sunt despărțire și înțelegere, iar elementele periferice normale – interese și concubinaj.

Examinând rezultatele obținute prin tehnica inducției prin scenariu ambiguu, se poate constata că cei mai mulți respondenți cu studii medii speciale au considerat situația descrisă în Textul A drept una „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA = 118), aceștia reprezentând 52,2 % din totalul respondenților.

Analizând rezultatele obținute pentru Textul B, se observă că cei mai mul-

ți respondenți cu studii medii speciale au considerat situația descrisă în textul B, de asemenea, ca fiind „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA =121), aceștia reprezentând 53,5% din totalul respondenților.

Și situația descrisă în Textul C a fost calificată de cei mai mulți respondenți cu studii medii speciale drept una „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA =122), aceștia reprezentând 54% din totalul respondenților.

Elementele constitutive ale reprezentării sociale a familiei pentru eșantionul cu studii superioare incomplete.

Aplicând metoda asociației liberă pe un eșantion de 243 de persoane cu studii superioare incomplete, au fost obținuți

1215 de termeni asociativi pentru cuvântul inductor familia, dintre care 91 de termeni asociativi unici. În urma excluderii sinonimelor și a luării în calcul a asociațiilor cu o frecvență mai mare de 1%, s-a ajuns la un corpus de 22 de termeni. Următorul pas l-a reprezentat crearea tabelului prototipic categorial pentru acest eșantion.

Analizând rezultatele, putem observa că termenii cu cea mai mare frecvență sunt: copii – 9,14%, bani – 7,57, griji – 7,16%, probleme – 6,58%, iar cu cea mai mică frecvență sunt: răbdare – 1,65%, înțelegere – 1,65%, bucurie – 1,15%, respect – 1,07%.

Calculând importanța termenilor evocați, cât și rangul importanței acestora, se observă că termenii asociativi copii (FA =111) își păstrează poziția atât în rangul apariției, cât și în cel al importanței. Termenul asociativ bani (FA =92) scade ca importanță, ocupând poziția 3. În schimb, termenul asociativ griji (FA = 87) crește ca importanță, ocupând poziția 2, iar termenul asociativ probleme (FA = 80) scade cu 4 nivele ca importanță, ocupând poziția 8. Termenul asociativ sex (FA =67) crește ca importanță, ocupând poziția 4.

Termenii asociativi ce descriu situația pentru structura periferică a reprezentării familiei își schimbă pozițiile după cum urmează: termenii asociativi răbdare (FA =20) și înțelegere (FA =20) cresc ca importanță, ocupând pozițiile 15 și, respectiv, 18; termenul asociativ bucurie (FA =14) scade ca importanță ocupând poziția 23, iar termenul asociativ respect (FA =13) crește ca importanță, ocupând poziția 21; poziția 22 în rangul mediul al importanței este ocupată de termenul asociativ infidelitate, care nu a fost inclus în tabelul prototipic categorial, având frecvența 0,91% (FA =11).

În baza rezultatelor obținute, a fost creat tabelul *ce reflectă raportul dintre frecvența de apariție a termenilor asociativi și rangul apariției lor, conform tehnicii prototipic-categoriale propuse de Vergés P. [12, p.111].*

Astfel, termenii asociativi bani și copii sunt, cu mare probabilitate, centrali, iar termenii asociativi bucurie și respect sunt, cu mare probabilitate, periferici. Termenii casă, sex, conflict, muncă, ceartă, libertate ș.a. se află, după cum menționează Vergés P, [apud 1, pag.113], sub semnul incertitudinii, iar pentru clarificarea statutului lor este necesară aplicarea unor metode suplimentare.

A doua metodă aplicată pe un eșantion de 243 de persoane cu studii superioare incomplete, a fost trierea ierarhică succesivă, prin care a fost obținut un corpus de 486 de cuvinte caracteristice obiectului cercetării (familiei) și 486 de cuvinte care nu-i corespund.

După verificarea datelor și excluderii sinonimelor s-au obținut 28 de cuvinte unice caracteristice familiei și 30 de cuvinte unice necaracteristice. În urma calculării frecvenței fiecărui cuvânt, a fost creat tabelul, în care au fost incluse doar cuvintele cu apariția 1% și mai mult.

Examinând rezultatele obținute prin aplicarea metodei trierii ierarhice succesive, a fost identificată o serie de cuvinte asociative identice sau sinonime ale acestora care s-au evidențiat printr-o frecvență mare în cadrul primei metode aplicate, asociația liberă. Este vorba de asociațiile identificate ca teme centrale precum: copii (FA =61), bani (FA =36), probleme (FA =37) și griji (FA =34). În calitate de teme periferice, au fost identificate asociațiile: unire (FA = 49) și respect (FA =24).

Tabelul 3.

Reprezentarea socială a familiei pentru eșantionul cu studii superioare incomplete

<i>ELEMENTE</i>			
<i>CENTRALE</i>		<i>PERIFERICE</i>	
<i>prioritare</i>	<i>auxiliare</i>	<i>supraactivate</i>	<i>normale</i>
copii	griji	bucurie	răbdare
bani	probleme	respect	înțelegere

Se poate observa că elementele prioritare, adică nucleul central, sunt alcătuite din termenii asociativi copiii și bani, elementele auxiliare fiind reprezentate de termenii griji și probleme; elementele periferice supraactivate sunt reprezentate de termenii asociativi bucurie și respect, iar elementele periferice normale – de termenii asociativi răbdare și înțelegere.

Aplicând tehnica inducției prin scenariu ambiguu și analizând rezultatele obținute pentru Textul A, constatăm că cei mai mulți respondenți cu studii superioare incomplete (43,6%) au considerat situația descrisă ca fiind „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA =106).

Analizând rezultatele obținute pentru Textul B, se observă că cei mai mulți respondenți au considerat situația descrisă drept una „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA =108), aceștia reprezentând 44,4% din totalul respondenților. Cei mai mulți respondenți cu studii superioare incomplete au considerat situația descrisă în Textul C, ca fiind „în măsură mică” potrivită descrierii unei familii (FA = 91), aceștia reprezentând 37,4% din totalul respondenților. Elementele constitutive ale reprezentării sociale a familiei pentru eșantionul cu studii superioare

Aplicând metoda asociației libere pe un eșantion de 49 de persoane, au fost ob-

ținuți 245 de termeni asociativi pentru cuvântul inductor familia, dintre care 47 de termeni asociativi unici. În urma excluderii sinonimelor și a luării în calcul a asociațiilor cu o frecvență mai mare de 1%, s-a ajuns la un corpus de 23 de termeni. Următorul pas l-a reprezentat crearea tabelului prototipic categorial pentru acest eșantion.

În baza calculului prototipic-categorial, putem observa că termenii cu cea mai mare frecvență sunt: copii – 10,20%, griji – 9,39, dragoste – 7,35%, responsabilitate – 7,35%, iar cu cea mai mică frecvență sunt: căldură – 1,22%, libertate – 1,22%, înțelegere – 1,22%, fericire – 1,22%.

Calculând importanța termenilor evocați și rangul importanței acestora, se observă că termenii asociativi copii (FA = 25) și responsabilitate (FA = 14) își păstrează poziția atât în rangul apariției, cât și în cel al importanței. Termenii asociativi griji (FA = 23) și dragoste (FA = 18) își inversează pozițiile în rangul importanței, termenul asociativ dragoste majorându-și valoarea. Termenul asociativ responsabilitate (FA =14) își păstrează poziția 5 pentru ambele ranguri.

Termenii asociativi ce descriu situația pentru structura periferică a reprezentării despre familie: libertate (FA =3), înțelegere (FA =3) și fericire (FA =3) își păstrează pozițiile pentru ambele ranguri, ocupând

pozițiile 20, 21 și, respectiv, 22. Termenul asociativ căldură (FA = 3) crește ca importanță în comparație cu rangul apariției, ocupând poziția 19.

În baza rezultatelor obținute, a fost creat tabelul *ce reflectă raportul dintre frecvența de apariție a termenilor asociativi și rangul apariției lor, conform tehnicii prototipic-categoriale propuse de Vergés P. [apud 1, pag.111].*

Astfel, termenii asociativi copii și griji sunt, cu mare probabilitate, centrali, iar termenii asociativi înțelegere și fericire sunt, cu mare probabilitate, periferici. Termenii probleme, interese, deprindere, respect, concubinaj, sex ș.a. se află, după cum menționează Vergés P. [apud 1, pag.113], sub semnul incertitudinii, iar pentru clarificarea statutului lor este necesară aplicarea unor metode suplimentare.

A doua metodă aplicată pe un eșantion de 49 de persoane cu studii superioare a fost trierea ierarhică succesivă, prin care

a fost obținut un corpus de 98 de cuvinte caracteristice obiectului cercetării (familiei) și 98 de cuvinte care nu-i corespund. După verificarea datelor și excluderii sinonimelor s-au obținut 22 de cuvinte unice caracteristice familiei și 27 de cuvinte unice necaracteristice. În urma calculării frecvenței fiecărui cuvânt, au fost create tabelele, în care au fost incluse doar cuvintele cu apariția 1% și mai mult.

Examinând rezultatele obținute prin aplicarea metodei trierii ierarhice succesive, a fost identificată o serie de cuvinte asociative identice sau sinonime ale acestora care s-au evidențiat printr-o frecvență mare în cadrul primei metode aplicate, asociația liberă. Este vorba de asociațiile identificate ca teme centrale precum: copii (FA =21), griji (FA =9), dragoste (FA =6) și responsabilitate (FA =8). În calitate de teme periferice, au fost identificate asociațiile: căldură (FA = 1), libertate (FA =2), înțelegere (FA =3), fericire (FA =1).

Tabelul 4.

Reprezentarea socială a familiei pentru eșantionul cu studii superioare

<i>ELEMENTE</i>			
<i>CENTRALE</i>		<i>PERIFERICE</i>	
<i>prioritare</i>	<i>auxiliare</i>	<i>supraactivate</i>	<i>normale</i>
copii	dragoste	înțelegere	căldură
griji	responsabilitate	fericire	libertate

Se poate observa că elementele prioritare, adică nucleul central, sunt alcătuite din termenii asociativi copii și griji, elementele auxiliare fiind reprezentate de termenii dragoste și responsabilitate; elementele periferice supraactivate sunt reprezentate de termenii asociativi înțele-

gere și fericire, iar elementele periferice normale – de termenii asociativi căldură și libertate.

Menționăm că la nivelul diferențelor de studii au fost identificate două elemente comune la nivelul nucleului central: copii și bani.

Tabelul 5.

Tabelul elementelor comune și al frecvențelor acestora înregistrate la diferite nivele de studii la nivelul nucleului central

Studii	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Nucleul central	copii (FA =74)	copii (FA =124)	copii (FA =111)	copii (FA =25)

Prin urmare, la nivelul celor patru nuclee centrale ale categoriilor de studii, subiecții au identificat un element comun: copiii. Diferența nesemnificativă dintre cele patru proporții din punct de vedere statistic ($\chi^2= 0,47$; $p<0.50$) sugerează că,

pentru toate categoriile de respondenți, copiii reprezintă o valoare.

Termenul asociativ identificat în nucleul central la două dintre categoriile de studii investigate este bani.

Tabelul 6.

Tabelul elementelor comune și al frecvențelor acestora înregistrate la diferite nivele de studii la nivelul nucleului central

Studii	Medii	Superioare incomplete
Nucleul central	bani (FA =77)	bani (FA =92)

Diferența, deși nu foarte mare dintre cele două proporții din punct de vedere statistic ($\chi^2=8,58$; $p<0.01$), sugerează că subiecții cu studii superioare incomplete asociază mai des familia cu bani decât cei cu studii medii.

Aplicând tehnica inducției prin scenariu ambiguu și analizând rezultatele obținute pentru Textul A, constatăm că cei mai mulți respondenți cu studii superioare (40,8%) au considerat situația descrisă ca fiind „oarecum” potrivită descrierii unei familii (FA = 20).

Analizând rezultatele obținute pentru Textul B, se observă că cei mai mulți respondenți au considerat situația descrisă drept una „în măsură mică” potrivită descrierii unei familii (FA=37), aceștia reprezentând 75,5% din totalul respondenților.

Cei mai mulți respondenți cu studii superioare au considerat situația descrisă în Textul C, de asemenea, ca fiind „în măsură mică” potrivită descrierii unei familii (FA = 28), aceștia reprezentând 57,1% din totalul respondenților.

Concluzii

Studiul realizat ne permite să afirmăm că cei mai mulți respondenți, din eșantioanele: studii medii speciale, studii superioare incomplete și studii superioare, consideră Textul A ca fiind „oarecum” potrivit descrierii unei familii. Textul B este perceput de către respondenții cu studii medii, studii medii speciale și studii superioare incomplete ca fiind, de asemenea, „oarecum” potrivit descrierii unei familii. Textul C este apreciat de majoritatea respondenților cu studii medii, superioare

incomplete și superioare ca fiind „în măsură mică” potrivit descrierii unei familii, pe când respondenții cu studii medii speciale califică acest text ca fiind tot „oarecum” potrivit descrierii unei familii.

Majoritatea respondenților au recunoscut o descriere adecvată a familiei în Textul B. Rezultatele obținute indică asupra faptului că elementele periferice care au fost „atacate” prin intermediul ultimei propoziții din acest text și-au confirmat centralitatea. Pentru acești respondenți, conflictele și dificultățile din cadrul familiei se rezolvă prin comunicare deschisă și prin amabilitate. Examinând rezultatele pentru situația descrisă în Textul C, se observă că majoritatea respondenților cu studii superioare incomplete și superioare nu recunosc în acest text o descriere adecvată a familiei. E de presupus că studiile pe care le deține o persoană ar putea influența percepția și reprezentarea familiei.

Astfel, încrederea în familie se poate constata în cazul persoanelor cu studii superioare, iar cei mai nemulțumiți de viața de cuplu și de familie sunt persoanele cu studii medii speciale [14]. Aceste date confirmă rezultatele obținute de noi inclusiv pentru persoanele cu studii medii speciale, care apreciază situația descrisă în Textul C drept „oarecum” adecvată familiei.

Pentru a stabili diferențele, în funcție de nivelul de studii, în aprecierea celor trei situații (Textul A, Textul B și Textul C) a fost aplicată metoda statistică testul χ^2 al asocierii (Independence Chi-Square Test). Analiza tabelelor de contingență (și a rezultatelor obținute la testul χ^2 , denotă diferențe semnificative în acest sens: $\chi^2(12) = 145,88$; $p < 0,0001$ (pentru Textul A); $\chi^2(12) = 48,01$; $p < 0,0001$ (pentru Tex-

tul B); $\chi^2(12) = 70,71$; $p < 0,0001$ (pentru Textul C).

În societatea contemporană, rolul social pe care îl deține educația și studiile este unul major. Investigațiile mai multor cercetători ne sugerează ideea precum că în prezent cei mai importanți factori în formarea personalității umane sunt educația și perspectiva de dezvoltare progresivă a omenirii [15, 16].

Investigația reprezentărilor sociale ale familiei realizată pe populația din RM confirmă că nivelul de studii al persoanei are impact asupra reprezentării sociale a familiei.

Bibliografie:

1. Curelaru M.; pref. De Neculau A. *Reprezentări sociale*. Ed. a 2-a, rev. Iași:- Polirom, 2006. 235 p.
2. Dany, L., Urdapilleta, I., Monaco, G. Lo. *Free associations and social representations: some reflections on rank-frequency and importance-frequency methods*. In: Quality & Quantity, 2015, vol. 49, issue 2, pp. 489-507
3. *Familia și viața de cuplu*. Disponibil: <http://www.ires.com.ro/articol/309/familie-si-viata-de-cuplu-in-romania--perceptii-si-reprezentari> accesat: 14.02.17
4. Fischer G. N. *Les concepts fondamentaux de la psychologie sociale*. Montreal: Presses de l'Université de Montreal, 1987. 208 p.
5. Moliner P. . In: *Les Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale*. 1993, nr. 4, pp. 5-14.
6. Moliner P. *Ambiguous – scenario and attribute – challenge techniques: Social representations of The Firm and The Nurse*. In: European Review of Applied Psychology, 2002, vol. 52(3-4), pp. 273-279

7. Moscovici S. La psychanalyse, son image, et son publique. Paris: PUF, 1961. 211 p.

8. Moscovici S., Buschini F. **Metodologia științelor socioumane**. Iași: Polirom, 2007. 453 p.

9. Neculau A. *Reprezentările sociale – dezvoltări actuale*. In: Revista de Cercetări sociale 1995, nr.4, pp. 116-134.

10. Sânchevici - Chistruga I. *Modele de adaptare a familiilor tinere la transformările social-economice din Republica Moldova*. In: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Procesele socio-demografice în societatea contemporană: de la meditații la acțiuni”, cu prilejul aniversării a 15-a de la adoptarea Progr. de Acțiune al Conf. Intern. pentru Populație și Dezvoltare (Cairo, 1994). Chișinău, 2009, pp. 213-218.

11. Șleahțișchi M. *Eseu asupra reprezentărilor puterii*. Chișinău: Știința, 1998. 314 p.

12. Vergés P. *L'Evocation de l'argent: Une méthode pour la définition du noyau*

central d'une représentation. In: Bulletin de Psychologie, 1992, T. XLV, nr. 405, pp. 203-209.

13. Vlăduț M. *Reprezentările sociale. metodologia cercetării nodului central*. In: Revista Română de Sociologie. Seria: Metodologia științelor sociale. 2000, nr. 3-4, pp. 349-360.

14. Voinea M. *Familia și evoluția sa istorică*. București: Științifica și Enciclopedică, 1978. 90 p.

15. Мовчанюк С. В. *Образование как социально-культурный феномен. // Научный потенциал студенчества - будущему России / Материалы Всероссийской научной студенческой конференции*. Ставрополь: СевКав ГТУ, 2006. 212 с.

16. Штурба В.А. *Образование как социально-культурный феномен. / В.А. Штурба, С. С. Васильев // Историческая и социально-образовательная мысль. - №1. - 2009. - С. 32-38.*

Primit la redacție: 12.09.2018